

Roll No. : .....

Total No. of Questions : 11]

[Total No. of Printed Pages : 4

EDE-229

B.A. B.Ed. (IIInd Year) Examination, 2021

SANSKRIT

Paper - II (CC-1)

(वैदिक साहित्य, गद्य साहित्य एवं व्याकरण)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 80

खण्ड-अ

(अंक : 2 × 10 = 20)

नोट :- सभी दस प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 50 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 2 अंक का है।

खण्ड-ब

(अंक : 6 × 5 = 30)

नोट :- सभी पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न में विकल्प का चयन कीजिए (उत्तर-सीमा 200 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 6 अंक का है।

खण्ड-स

(अंक : 10 × 3 = 30)

नोट :- पाँच में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 500 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 10 अंक का है।

खण्ड-अ

प्रत्येक 2

1. सर्वेषाम् दशप्रश्नानाम् उत्तरं दीयताम् (उत्तर सीमा-पञ्चाशत् शब्दाः वर्तन्तौ)।

(i) अग्निसूक्तस्य कः ऋषिः वर्तते ?

(ii) विष्णु सूक्ते कति ऋचाः सन्ति ?

BI-924

(1)

EDE-229 P.T.O.

- (iii) ईशावास्योपनिषद्ग्रन्थे कति मन्त्राः सन्ति ?
- (iv) ईशावास्योपनिषदि कस्य वर्णनं क्रीयताम् ?
- (v) शुकनासोपदेशः कस्मात् ग्रन्थात् उद्धृत ?
- (vi) शुकनासोपदेशः ग्रन्थे राज्ञः लक्षणं किम् ?
- (vii) वाचस्य कति भेदाः ?
- (viii) 'रामः ग्रामं गच्छति' इति वाक्यस्य कर्मवाच्ये परिवर्तनं कुरुत।
- (ix) कारकाणि कति प्रकाराः सन्ति ?
- (x) कर्मधारय समासस्य परिभाषा उदाहरणं च दीयताम्।

खण्ड-ब

प्रत्येक 6

समस्तानां प्रश्नानाम् उत्तरं दीयताम्। (उत्तर सीमा द्विशतं शब्दाः विद्यन्ते)।

2. अधोलिखितस्य मन्त्रस्य सप्रसङ्ग व्याख्या कार्या—

“अग्निर्होता कविक्रतुः सत्यश्चित्रश्रवस्तमः।

देवो देवेभिरागमत् ॥”

अथवा

यो जात एव प्रथमो मनस्वान्

देवो देवान् क्रतुना पर्यभूषत्।

यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेताम्।

नृम्णस्य महा स जनास इन्द्रः॥

3. अधोलिखितस्य मन्त्रस्य सप्रसङ्ग व्याख्या कार्या—

ॐ ईशावास्यमिदं सर्वं यत्किञ्च जगत्यां जगत्।

तेन त्यक्तेन भुञ्जीथा मागृधः कस्यस्विद्धनम् ॥

अथवा

तदेजति तन्नैजति तद्दूरे तद्वन्तिके ।

तदन्तरस्य सर्वस्य तदु सर्वस्यास्य बाह्यतः ॥

4. अधस्तनस्य गद्यांशस्य सप्रसङ्ग व्याख्या कार्या—

गर्भेश्वरत्व-मभिनवयौवनत्व-मप्रतिमरूपत्वममानुष-शक्तितत्त्वञ्चेति महतीयं खल्वनर्थपरम्परा सर्वा । अविनयानामे कै कमप्येषामायतनम् किमुत समवायः । यौवनारम्भे च प्रायः शास्त्र जल प्रक्षालन-निर्मलापि कालुष्यमुपयाति बुद्धिः । अनुञ्जित धवलतापि सरागैव भवति यूनां दृष्टिः । अपहरति च वात्येव शुष्कपत्रं समुद्भूतरजोभ्रान्तिरति दूरमात्मेच्छया यौवन समये पुरुषं प्रकृतिः ।

अथवा

यथा यथा चयं चपला दीप्यते तथा तथा दीप शिखेव कञ्जलमलिनमेव कर्म केवलमुद्भमति । तथाहि, इयं संवर्धनवारिधरा तृष्णाविषवल्लीनाम्, व्याध गीतीन्द्रियमृगाणाम्, निवासजीर्णवलभी धनमदपिशाचिकानाम् तिमिरोद्गतिः, शास्त्रदृष्टीनाम् पुरः पताका सर्वाविनयानाम् ।

5. अधोलिखितानां वाक्यानां वाच्यपरिवर्तनं करणीयम्—

(i) छात्रः ग्रन्थं पठति ।

(ii) बालः जलं पिबति ।

(iii) सुरेशः गच्छति ।

अथवा

कर्तृवाच्ये कर्मवाच्ये वा अन्तरं स्पष्टं क्रीयताम् ।

6. रेखांकित पदेषु प्रयुक्तायाः विभक्तेः विधायकं सूत्रं लेखनीयम्—

(i) चोराद् विभेति ।

(ii) देवदत्तः अक्षणा काणः ।

(iii) बालकाय क्रीडनं रोचते ।

अथवा

कर्मधारय समासं सोदाहरणं स्पष्टयत् ।

7. विष्णुसूक्तस्य सारः स्वरूपं वा मन्त्रोल्लेखपूर्वकं लिख्यताम्।
8. 'ईशावास्योपनिषद्' ग्रन्थस्याधारेण ईश्वरस्य महत्ता प्रतिपादयत्।
9. शुकनासोपदेशे वर्णितानां राज्ञः कर्तव्यानि सोदाहरणं प्रतिपादयत्।
10. निम्नलिखितानां समस्तपदानां विग्रहं कुर्वन् समासस्य नाम लेखनीयम्—
  - (i) अधिहरि
  - (ii) घनश्यामः
  - (iii) सुखप्राप्तः
  - (iv) चोरभयम्
11. निम्नलिखितानां सूत्राणां सोदाहरण व्याख्या कार्या—
  - (i) अधिशीङ्स्थासां कर्म
  - (ii) येनाङ्ग विकारः
  - (iii) षष्ठी हेतु प्रयोगे
  - (iv) यतश्च निर्धारणम्